

La processonària del pi és un insecte propi de les pinedes mediterrànies i la seua existència és necessària per al manteniment de la biodiversitat, ja que forma part de la dieta de nombrosos animals insectívors.

Les erugues s'alimenten de les fulles dels pins i poden causar defoliacions importants en pinedes i arbres aïllats. No obstant això, encara que els pins perden totes les acícules i estiguen aparentment secs, mai moren per aquesta causa i tornen a brollar en la primavera, encara que amb menor vigor.

Descripció i cicle de vida

Es tracta d'un insecte de la família dels lepidòpters (papallones). Els adults són arnes de color terrós, poc vistoses. Les larves o erugues passen per cinc estadis, des de L1 (de 2 a 6 mm) fins a L5 d'uns 25 a 40 mm). Des de l'estadi L3 mostren el seu típic aspecte, amb dors color terrós negrós amb taques rogenques i amb una gran quantitat de pèls. Durant la tardor i l'hivern, a partir de l'estadi L3, les erugues s'agrupen en colònies en les copes dels arbres, on formen característiques bosses blanques que els protegeixen del fred. Posteriorment, a finals de l'hivern o principis de la primavera, les erugues descendeixen de les copes en fila índia, assemblant una processó, i se sotregen per a passar a la fase de crisàlide. En aquesta fase es produeix la metamorfosi d'eruga a papallona. En l'estiu sorgeixen les arnes, que realitzen l'aparellament i la posta dels ous. Aproximadament un mes o un mes i mig després, naixen les erugues, tancant-se així el cicle.

El nivell de presència de la processonària fluctua any a any degut a la dinàmica de les seues poblacions i al clima. No obstant això, en parcs i jardins, on els pins estan fora del seu ecosistema, i en algunes zones en el límit de distribució de l'espècie pot observar-se infestacions cròniques.

Posta d'ous i larves emergint

Processó d'erugues

Danys per a les persones i mascotes

Els pèls urticants de les erugues causen irritació en pell i ulls i resulten particularment perillosos per a les mascotes, ja que poden ingerir-los. Ha de tindre's en compte que aquests pèls són expulsats per les erugues en el seu desplaçament i són dispersats pel vent, per la qual cosa convé prendre les degudes precaucions.

Recomanacions

- La normativa de salut pública i de règim local estableix que és competència dels ajuntaments escometre accions contra insectes que afecten la salut. En aquest marc, està indicat que efectuen el control de la processonària en espais verds, àrees recreatives i entorns periurbans freqüentats per la població, impedit l'accés a aquests si fóra necessari. Es recomana efectuar el control abans que les erugues arriben a l'estadi L3, que és quan comencen a ser urticants (a partir de setembre en zones fredes i de novembre en zones càlides).
- Es recomana advertir sobre la presència d'aquest insecte i informar sobre el seu perill. Els xiquets i les persones al·lèrgiques o amb problemes respiratoris són grups de risc. Ha de tindre's especial atenció amb els gossos, ja que poden arribar a morir.
- Els tractaments per al control de la processonària han d'encaminar-se a mitigar els nivells d'infestació aguts i, principalment, evitar problemes a les persones i animals, però no a la seua eradicació.

Control

Els mètodes possibles són els següents:

• Eliminació manual de postes

En arbres xicotets, en els quals és possible fer un seguiment exhaustiu, es poden arrebregar a mà les postes d'ous.

• Eliminació manual de les bosses

Es tallen les branques portadores de les bosses. En arbres alts pot accedir-se a la copa per mitjà de tisores acoblades a perxes o utilitzant plataformes elevadores. S'eliminen les restes o es confinen en bosses de plàstic. Els operaris han de protegir-se per a previndre reaccions al·lèrgiques. En cas de crema, ha de complir-se la normativa de prevenció d'incendis sol·licitant els permisos corresponents.

Caixa niu

Barrera física

• Col·locació de barreres físiques

Es col·loquen barreres físiques en els troncs per a impedir el descens i soterrament de les erugues.

• Instal·lació de caixes niu

Es tracta d'afavorir la nidificació d'aus i rates penades que s'alimenten d'erugues i adults, encara que el seu efecte de control es manifesta a llarg termini.

• Instal·lació de trapes de feromones

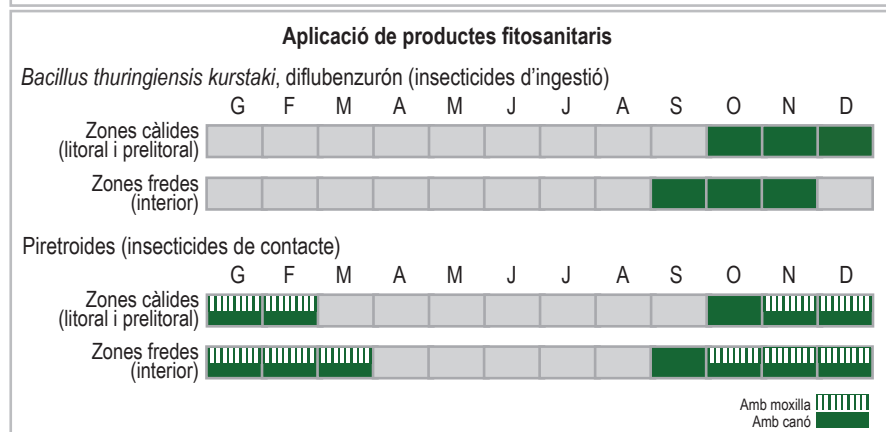
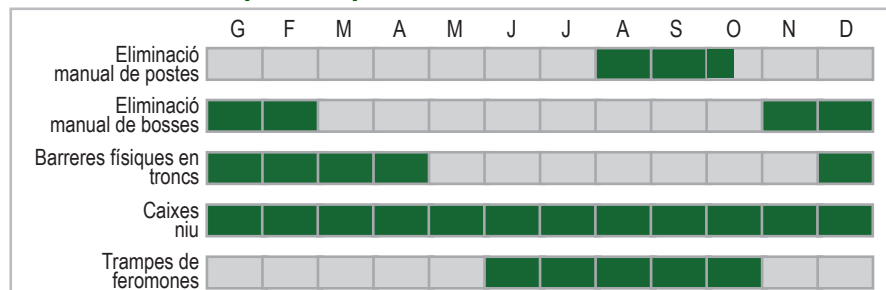
Es tracta de dispositius que inclouen "pityolure", compost atractiu per a les papallones mascle. S'instal·len en el període en què les papallones estan en fase d'aparellament. Aquest procediment no garanteix que en la tardor següent no es reinfeste la zona tractada ja que les femelles poden haver sigut fecundades amb anterioritat a la captura dels mascles.

• Aplicació de productes fitosanitaris

Els productes fitosanitaris que es recomanen, a data de setembre de 2016, tots ells encaminats al control en la fase d'eruga, són els següents:

- Insecticida microbiològic: *Bacillus thuringiensis* var. *kurstaki*. S'aplica en els estadis L1, L2 i L3.
- Insecticida antiquititzant: diflubenzuron. S'aplica en els estadis L1, L2 i L3.
- Insecticida de contacte: piretroides (cipermetrín, deltametrín, alfa cipermetrín). Tenen efectes en qualsevol estat larvari (L1 a L5). No és selectiu i afecta negativament altres insectes. El seu ús ha de restringir-se als mesos en què no hi ha una alternativa menys tòxica.

Calendari per a l'aplicació de diferents tractaments

Els productes poden aplicar-se de diferents maneres:

- Aplicació amb motxilla polvoritzadora: en arbres baixos o si es disposa de mètodes d'accés a les copes, per exemple plataformes elevadores, l'aplicació de productes fitosanitaris pot realitzar-se amb motxilla. En el cas dels insecticides d'ingestió, han de mullar-se, almenys, les fulles pròximes a la localització de les erugues o les bosses i, millor, tota la copa. Els piretroides, per a no afectar altres insectes, s'apliquen una vegada que apareixen les bosses polvoritzant únicament sobre aquestes; el producte pot complementar-se amb un colorant natural per a facilitar l'aplicació i el control posterior.
- Aplicació amb polvoritzadors hidropneumàtics (canons): aquest mètode pot emprar-se en zones de fàcil accés amb vehicle tot terreny o tractor. Aquests atomitzadors faciliten la penetració del producte en les copes dels arbres i permeten millorar el rendiment respecte de l'aplicació manual, en particular si els arbres són alts i la infestació és intensa. Aquest mètode ha d'usar-se amb molta precaució i assessorament tècnic en el cas d'aplicar piretroides.

Els tractaments químics han d'utilitzar-se de manera controlada, ja que poden comportar riscos per al medi ambient. L'aplicació de productes fitosanitaris ha de dur-se a terme per personal en possessió del carnet de manipulador de plaguicides i complir-se la normativa vigent en la matèria.

El registre de productes fitosanitaris que manté el ministeri competent indica els productes permesos per a la defensa fitosanitària. Aquest registre, disponible en internet, s'actualitza periòdicament, per la qual cosa és necessària la seua consulta abans d'aplicar qualsevol producte fitosanitari. La dosi i forma d'aplicació autoritzada s'indica en les etiquetes dels productes.

Normativa

- Llei 3/1993, de 9 de desembre, Forestal de la Comunitat Valenciana.
- Decret 98/1995 pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 3/1993.
- Llei 43/2002, de 20 de novembre, de Sanitat Vegetal.
- Llei 20/2014, de 29 de desembre, de Salut de la Comunitat Valenciana.

Tècnics de contacte

- Secció Forestal - Servei Territorial de Medi Ambient - Alacant
C/ Profesor Manuel Sala, 2 - 03003 Alacant
Tel. 96 593 44 51
gazquez_jua@gva.es
- Secció Forestal - Servei Territorial de Medi Ambient - Castelló
Avda. Hermanos Bou, 47 - 12003 Castelló de la Plana
Tel. 96 435 88 33
romero_glo@gva.es
- Secció Forestal - Servei Territorial de Medi Ambient - València
C/ Gregorio Gea, 27 - 46009 València
Tel. 96 342 67 75
saiz_mca@gva.es

LA PROCESSIONÀRIA DEL PI
Thaumetopoea pityocampa

Depósito legal: V-2316-2016

